

วิกฤตการณ์ทางการเมืองในภาวะสงครามชายแดนไทย-กัมพูชา พ.ศ.2568

THE POLICAL CRISIS DURING THE THAI-CAMBODIAN BORDER WAR
IN 2025

พระครูปัญญาสารบัณฑิต, สุวิจักขณ์ กุลยศยังกูร, กิตติธัช นาชัย, พระมหาฉัตรชัย ปณณาวทณโน* และ บุญรัตน์ อุตสาห์
วิทยาลัยสงฆ์บุรีรัมย์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, วิทยาลัยสงฆ์บุรีรัมย์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย,
วิทยาลัยสงฆ์บุรีรัมย์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, วิทยาลัยสงฆ์บุรีรัมย์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย และ
วิทยาลัยสงฆ์บุรีรัมย์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Phrakhrupanyasarabandit, Suwichakn Kulyodhayangkul, Kittithat Nachai, PhramahaChatchai Pannavaddhano*
and Boonyarat Autsa

Buriram Buddhist College, Mahachulalongkornrajavidyalaya University,
Buriram Buddhist College, Mahachulalongkornrajavidyalaya University,
Buriram Buddhist College, Mahachulalongkornrajavidyalaya University,
Buriram Buddhist College, Mahachulalongkornrajavidyalaya University and
Buriram Buddhist College, Mahachulalongkornrajavidyalaya University

*Corresponding Author E-mail : chatchaiponsri20@gmail.com

(วันที่รับบทความ : เมษายน 2, 2569 ; วันที่แก้ไขบทความ : พฤษภาคม 4, 2569 ; วันที่ตอบรับบทความ : พฤษภาคม 6, 2569)

บทคัดย่อ

บทความวิชาการฉบับนี้มุ่งศึกษาวิเคราะห์พลวัตของวิกฤตการณ์ทางการเมืองไทยภายใต้บริบทความขัดแย้งทางทหารบริเวณชายแดนไทย-กัมพูชาในปี พ.ศ.2568 โดยมุ่งเน้นไปที่การสำรวจความสัมพันธ์ระหว่างสภาวะสงครามกับการสั่นคลอนของเสถียรภาพรัฐบาล ผลการศึกษาพบว่า การปะทะกันทางอาวุธมิได้เป็นเพียงปัญหาด้านความมั่นคงในมิติทางทหารเท่านั้น แต่ยังถูกนำมาเป็นเครื่องมือทางการเมืองเพื่อสร้างความชอบธรรมและทำลายคู่ขนานผ่านวาทกรรมชาตินิยมสุดโต่ง วิกฤตการณ์ดังกล่าวส่งผลให้เกิดสภาวะชะงักงันของกระบวนการประชาธิปไตยในระบบรัฐสภาเนื่องจากฝ่ายบริหารจำเป็นต้องใช้อำนาจพิเศษในการควบคุมสถานการณ์ ซึ่งนำไปสู่การตั้งคำถามเกี่ยวกับสิทธิเสรีภาพและการตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐในสภาวะฉุกเฉิน

นอกจากนี้ งานวิจัยยังชี้ให้เห็นถึงปัจจัยแทรกซ้อนจากตัวแสดงภายนอกและแรงกดดันทางเศรษฐกิจที่ซ้ำเติมวิกฤตการณ์ทางการเมืองให้เข้มข้นยิ่งขึ้น การปิดด่านพรมแดนและการหยุดชะงักของห่วงโซ่อุปทานในภูมิภาคส่งผลกระทบต่อความเชื่อมั่นของนักลงทุน นำไปสู่การประท้วงจากภาคประชาชนที่ได้รับผลกระทบทางปากท้อง ซึ่งผสมโรงกับความขัดแย้งเชิงโครงสร้างทางการเมืองเดิมที่มีอยู่ ความล้มเหลวในการบริหารจัดการวิกฤตเชิงซ้อนนี้สะท้อนให้เห็นถึงจุดอ่อนของสถาบันทางการเมืองไทยในการเผชิญหน้ากับสภาวะกบิลเมือง (State of Exception) โดยบทความสรุปว่า ทางออกของวิกฤตมิได้จำกัดอยู่เพียงการเจรจาทางการทูตเพื่อยุติศึกชายแดน แต่ต้องอาศัยการปฏิรูปโครงสร้างอำนาจที่เอื้อต่อการมีส่วนร่วมและการสร้างฉันทามติใหม่ในสังคมเพื่อป้องกันการใช้กระแสชาตินิยมเป็นเครื่องมือล้มล้างกติกาทางการเมืองได้ว่าวิกฤตการณ์ชายแดนไทย-กัมพูชาไม่เพียงเป็นปัญหาระหว่างรัฐ หากแต่เป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อเสถียรภาพทางการเมือง โครงสร้างอำนาจ และพัฒนาการประชาธิปไตยของไทยในภาพรวม

คำสำคัญ : การเมืองไทย, ไทย-กัมพูชา, ความมั่นคง, ชาตินิยม, นโยบายต่างประเทศ

Abstract

This academic article aims to analyze the dynamics of Thailand's political crisis within the context of the military conflict on the Thai-Cambodian border in 2025, focusing on exploring the relationship between war and government instability. The study found that armed conflict was not merely a military security issue but was also used as a political tool to legitimize and undermine through extremist nationalist rhetoric. The crisis resulted in a stalemate of the parliamentary democratic process, as the executive branch needed to use special powers to control the situation,

leading to questions about civil liberties and the scrutiny of the use of state power during an emergency.

Furthermore, the research highlights complicating factors from external actors and economic pressures that intensified the political crisis. Border closures and disruptions to regional supply chains impacted investor confidence, leading to protests from affected citizens whose livelihoods were impacted. This compounded existing structural political conflicts. The failure to manage this complex crisis reflects the weakness of Thai political institutions in confronting a state of exceptionalism. The article concludes that the solution to the crisis is not limited to diplomatic negotiations to end the border conflict. However, it requires structural power reforms that foster participation and build new social consensus to prevent the use of nationalism as a tool to overthrow political rules. This is to ensure that the Thai-Cambodian border crisis is not merely a problem between states, but a significant factor affecting political stability, power structure, and the overall development of democracy in Thailand.

Keywords : Thai Politics, Thailand-Cambodia, Security, Nationalism, Foreign Policy

บทนำ

บริบททางการเมืองไทยในปี พ.ศ.2568 ต้องเผชิญกับจุดเปลี่ยนผ่านที่สำคัญภายใต้สภาวะการณ์ไม่ปกติ เมื่อความขัดแย้งทางทหารบริเวณพรมแดนไทย-กัมพูชาได้ทวีความรุนแรงขึ้นจนกลายเป็นสงครามชายแดนที่ส่งผลกระทบเป็นวงกว้าง สถานการณ์ดังกล่าวมิได้หยุดยั้งอยู่เพียงมิติด้านความมั่นคงทางทหาร แต่ได้กลายกลายเป็นวิกฤตการณ์ทางการเมืองภายในที่ซับซ้อน โดยเฉพาะการผันแปรของกระแสชาตินิยมที่ถูกนำมาใช้เป็นเครื่องมือในการช่วงชิงความชอบธรรมทางการเมืองระหว่างกลุ่มอำนาจต่าง ๆ ท่ามกลางสภาวะเศรษฐกิจที่เปราะบางจากการหยุดชะงักของความร่วมมือในภูมิภาค บทความฉบับนี้จึงมุ่งวิเคราะห์ให้เห็นถึงความสัมพันธ์เชิงโครงสร้างระหว่างความขัดแย้งระหว่างประเทศกับเสถียรภาพของสถาบันทางการเมืองไทย เพื่อสำรวจว่าสภาวะสงครามได้กลายเป็นปัจจัยเร่งในการปรับเปลี่ยนดุลอำนาจและการจำกัดสิทธิเสรีภาพในระบอบประชาธิปไตยอย่างไร รวมถึงการแสวงหาแนวทางในการจัดการวิกฤตที่ยั่งยืนท่ามกลางความขัดแย้งเชิงซ้อนที่เกิดขึ้นในปีแห่งวิกฤตการณ์นี้

บริบทความขัดแย้งไทย-กัมพูชาในปัจจุบัน

ข้อพิพาทไทย-กัมพูชา โดยเฉพาะบริเวณชายแดนและพื้นที่ที่มีความหมายเชิงสัญลักษณ์ทางประวัติศาสตร์ ยังคงเป็นประเด็นอ่อนไหวในเวทีการเมืองระดับชาติ ความขัดแย้งเหล่านี้ไม่เพียงสะท้อนปัญหาเชิงอธิปไตยเท่านั้น แต่ยังเชื่อมโยงกับการแข่งขันทางการเมืองภายใน การสร้างความชอบธรรมของรัฐบาล และความพยายามรักษาเสถียรภาพของรัฐ สถานการณ์ผู้รับยังทวีความรุนแรง การปะทะตามแนวชายแดนขยายเป็นการยิงปืนใหญ่/จรวดและการโจมตีทางอากาศ ทั้งสองฝ่ายกล่าวได้กันเรื่องการละเมิดอธิปไตยและกล่าวหาว่าอีกฝ่ายโจมตีเป้าหมายพลเรือนและโครงสร้างพื้นฐาน (ตัวอย่างเหตุการณ์การโจมตีเข้าไปในจังหวัด Siem Reap ของกัมพูชา) (AP, News, 2025; Reuters, 2025)

ผลกระทบต่อประชากรพลเรือนขนาดใหญ่ รายงานสื่อระบุการพลัดถิ่น (Displacement) เป็นจำนวนมาก มีผู้หนีภัยจำนวนหลายแสนคนและมีผู้เสียชีวิตทั้งสองฝั่ง (ตัวเลขที่สื่อรายงานยังแตกต่างกันระหว่างฝั่งชาว) ซึ่งทำให้เกิดวิกฤตด้านมนุษยธรรมในพื้นที่ชายแดนและเขตใกล้เคียงมาตรการเศรษฐกิจและการจำกัดเส้นทาง (Leverage) ไทยประกาศ/พิจารณามาตรการทางเศรษฐกิจเช่น การตัดเส้นทางเชื่อมเส้นทางผ่านลาวหรือจำกัดการส่งออก เพื่อกดดันกัมพูชา ซึ่งสะท้อนการใช้มาตรการที่ขยายไปไกลกว่าการปฏิบัติทางทหารเพียงอย่างเดียว (Reuters, 2025) ปฏิบัติการของภูมิภาคและการทูตพหุภาคี อาเซียนและประเทศกลาง (เช่น มาเลเซีย เป็นเจ้าภาพประชุมไกล่เกลี่ยก่อนหน้านี้) เรียกร้องให้ยุติการใช้ความรุนแรงและหาทางออกทางการทูต แต่การบังคับใช้ข้อตกลงหยุดยิงยังไม่มั่นคงและต้องอาศัยความร่วมมือจากทั้งสองฝ่ายอย่างจริงจัง (ASEAN statement; East Asia Forum วิเคราะห์บทบาทการไกล่เกลี่ยของจีน) ผลกระทบต่อการเมืองภายในไทย ความตึงเครียดชายแดนถูกนำไปใช้ในเชิงวาทกรรมภายในประเทศ (Nationalism) และมีผลต่อบรรยากาศการเมือง ภายในบริบทที่มีการยุบสภา/เตรียมเลือกตั้งล่วงหน้า ข้อพิพาทนี้มี

ศักยภาพที่จะถูกใช้เป็นปัจจัยกระตุ้นความสนับสนุนให้รัฐบาลหรือพรรคการเมืองบางฝ่าย (AP/Reuters เกี่ยวกับการเมืองภายในและการเตรียมเลือกตั้ง

ความขัดแย้งเชิงโครงสร้างจากประวัติศาสตร์รัฐชาติ

นักวิชาการไทยจำนวนมากชี้ว่า ความขัดแย้งไทย-กัมพูชาไม่ได้เป็นเพียงปัญหาเฉพาะหน้า หากแต่เป็นผลจากโครงสร้างรัฐชาติสมัยใหม่ ที่ถือกำเนิดขึ้นจากการทำแผนที่แบบอาณานิคมในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (ธงชัย วินิจจะกูล, 2537 : 15-20) การกำหนดพรมแดนที่ไม่สอดคล้องกับภูมิประเทศและชุมชนดั้งเดิม ทำให้พรมแดนกลายเป็น พื้นที่การเมือง มากกว่าพื้นที่ทางภูมิศาสตร์ ในมุมมองนี้ พรมแดนไทย-กัมพูชาไม่ใช่เส้นตายตัว แต่เป็นพื้นที่ที่รัฐทั้งสองฝ่ายพยายาม ยืนยันอำนาจอธิปไตย ผ่านสัญลักษณ์ กฎหมาย และกำลังทหาร

ปราสาทพระวิหารกับการเมืองเชิงชาตินิยม

กรณีปราสาทพระวิหารเป็นตัวอย่างสำคัญของการที่รัฐและกลุ่มการเมืองภายในประเทศไทย ใช้ข้อพิพาทระหว่างประเทศเป็นทรัพยากรทางการเมือง โดยทำให้ประเด็นดินแดนเชื่อมโยงกับอารมณ์ชาตินิยมและความจงรักภักดีต่อชาติ ในบริบทปัจจุบัน (พวงทอง ภวัครพันธุ์, 2556 : 45-60) แม้ข้อพิพาทจะขยายจากตัวปราสาทไปสู่พื้นที่ชายแดนอื่น ๆ แต่ตรรกะเดียวกันยังคงดำรงอยู่ คือ การทำให้ การปกป้องอธิปไตย กลายเป็นเรื่องศีลธรรมทางการเมืองที่ไม่อาจโต้แย้งได้ ผลคือการถกเถียงเชิงนโยบายหรือการทูตมักถูกลดทอนความชอบธรรม หากถูกมองว่าอ่อนข้อต่อประเทศเพื่อนบ้าน

ความมั่นคงกับการเมืองภายในประเทศไทย

ในด้านความมั่นคงนั้น นักวิชาการไทยสายรัฐศาสตร์ เสนอว่า ความขัดแย้งไทย-กัมพูชา ในปัจจุบันต้องเข้าใจผ่านแนวคิด การเมืองแบบเน้นความมั่นคง (Securitization of politics) กล่าวคือ รัฐสามารถยกระดับปัญหาชายแดนให้เป็นภัยคุกคามต่อความอยู่รอดของชาติ เพื่อให้การใช้อำนาจพิเศษเป็นสิ่งชอบธรรม (สมชาย ภคภาสน์วิวัฒน์, 2562) ในบริบทนี้ ความขัดแย้งภายนอกมีผลโดยตรงต่อ การลดบทบาทการตรวจสอบของรัฐสภา การขยายอำนาจของฝ่ายบริหารและกองทัพ การจำกัดเสรีภาพในการวิพากษ์นโยบายความมั่นคง

บทบาทกองทัพในบริบทความขัดแย้งชายแดน

จากการศึกษาข้อมูลทางสื่อออนไลน์และปัญหาทางการเมืองหลายๆ ครั้งที่ผ่านมานักวิชาการหลายสำนักมองว่า กองทัพไทยมีสถานะเป็น ผู้เล่นทางการเมือง ไม่ใช่เพียงเครื่องมือของรัฐบาลพลเรือน (สมชาย ภคภาสน์วิวัฒน์, 2562) ความขัดแย้งชายแดนช่วยเสริมความชอบธรรมของกองทัพในฐานะผู้พิทักษ์ชาติ และทำให้การตั้งคำถามต่อบทบาททางการเมืองของกองทัพทำได้ยากขึ้นบริบทปัจจุบันจึงสะท้อน ความไม่สมดุลของความสัมพันธ์พลเรือน-ทหาร โดยเฉพาะในช่วงที่การเมืองภายในมีความเปราะบาง

บทบาทขององค์กรระหว่างประเทศและการทูตพหุภาคี

ข้อพิพาทชายแดนไทย-กัมพูชา โดยเฉพาะในกรณีปราสาทพระวิหาร เป็นบททดสอบสำคัญขององค์กรระหว่างประเทศในบทบาทการระงับความขัดแย้ง โดยเฉพาะในระดับภูมิภาคอย่างสมาคมประชาชาติแห่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (ASEAN) และระดับสากลอย่างองค์การสหประชาชาติ (UN) และศาลยุติธรรมระหว่างประเทศ (ICJ) ทั้งนี้ แม้องค์กรเหล่านี้มีบทบาทในการลดความรุนแรง แต่ก็เผชิญข้อจำกัดหลายประการในการทำให้เกิดกลไกระงับข้อพิพาทที่ยั่งยืน ความพยายามของ ASEAN ในการเป็นตัวกลาง ASEAN มีหลักการพื้นฐานที่เน้น “ฉันทามติ” และ “การไม่แทรกแซงกิจการภายในของประเทศสมาชิก” ซึ่งส่งผลต่อบทบาทของอาเซียนในการเป็นตัวกลางในข้อพิพาทระหว่างสมาชิก แม้ในทางหลักการ ASEAN ส่งเสริมการแก้ไขข้อพิพาทโดยสันติแต่ในทางปฏิบัติกลับเผชิญข้อจำกัดในด้านโครงสร้างและการขาดกลไกบังคับในกรณีไทย-กัมพูชา ปี 2554 ASEAN ภายใต้การนำของอินโดนีเซียในฐานะประธาน ได้เสนอตัวเป็นคนกลางและส่งผลให้เกิดการเจรจาพื้นที่พิพาท ซึ่งเป็นครั้งแรกที่อาเซียนมีบทบาทในระดับภาคสนามต่อความขัดแย้งระหว่างสมาชิก แม้จะเป็นความก้าวหน้าทางสัญลักษณ์ แต่การที่ไทยไม่อนุญาตให้นำกำลังเข้าสังเกตการณ์

ภายในเขตแดนตนเอง แสดงให้เห็นถึงข้อจำกัดเชิงอภิปรัชญาที่ยังขัดขวางความร่วมมือ (เกียรตินิยม รักงาม และคณะ, 2568 : 682-683)

มิติอาเซียนและข้อจำกัดทางการทูต

ด้านความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ แม้อาเซียนจะเป็นกรอบสำคัญในการจัดการความขัดแย้ง แต่หลักไม่แทรกแซงกิจการภายใน ทำให้บทบาทอาเซียนมีข้อจำกัด (กิตติศักดิ์ สุรสวัสดิ์, 2561 : 82-95) ในทางปฏิบัติความขัดแย้งไทย-กัมพูชาจึงมักถูกจัดการผ่านการเจรจาทวิภาคี การทหารเชิงยับยั้ง (Deterrence) มากกว่าการพึ่งกลไกพหุภาคีอย่างเต็มรูปแบบ

การทำให้การเมืองเป็นเรื่องความมั่นคง (Securitization)

แนวคิดของ Buzan, et al. (1998) อธิบายว่า เมื่อชนชั้นนำสามารถนิยามประเด็นหนึ่งว่าเป็นภัยคุกคามต่อความอยู่รอดของรัฐได้ รัฐจะสามารถใช้มาตรการพิเศษที่อยู่นอกเหนือการเมืองปกติได้ หรือผู้มีอำนาจ (เช่น รัฐ ผู้นำกองทัพ) ประกาศว่าเป็นภัยคุกคามเชิงอัตถิภาวะ (Existential threat) สังคมยอมรับคำประกาศนั้น ผู้ที่มีอำนาจในการประกาศว่า อะไรคือภัยคุกคาม เช่น รัฐบาล กองทัพ ผู้นำทางการเมือง สถาบันความมั่นคง สิ่งที่ถูกอ้างว่ากำลังคุกคาม เช่น อภิปไตยของรัฐ ความมั่นคงของชาติ สถาบันหลักของประเทศ รัฐและชนชั้นนำใช้อำนาจเชิงวาทกรรมและสถาบัน เพื่อเปลี่ยนปัญหาทางการเมืองให้กลายเป็นภัยคุกคาม และใช้อำนาจพิเศษเหนือกระบวนการประชาธิปไตย

แนวคิดความสัมพันธ์ระหว่างทหาร-พลเรือน

การศึกษาที่เข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างพลเรือนกับทหารในเบื้องต้นมักจะยึดถือตามสมมติฐานที่เข้าใจได้โดยง่ายว่า หน้าที่ความรับผิดชอบสำหรับการตัดสินใจขั้นสุดท้าย ซึ่งครอบคลุมทั้งในระดับการบริหารและการกำหนดนโยบายอันส่งผลต่อความเป็นไปของชาตินั้น ควรอยู่ในกำมือของผู้นำทางการเมืองที่มาจากพลเรือนผ่านการเลือกตั้ง หากบุคลลของกองทัพที่มาจากแต่งตั้ง อันเป็นตัวแทนของเผด็จการไม่ โดยหน้าที่ความรับผิดชอบดังกล่าว อาจถือได้ว่าเป็นเงื่อนไขเบื้องต้นที่จำเป็นต่อการพัฒนาประชาธิปไตย เพราะถ้าหากฝ่ายพลเรือนที่มีหน้าที่ในการบริหารประเทศขาดความสามารถหรือปัจจัยที่จะทำให้ผู้มีอำนาจในการควบคุมทหารให้อยู่ในระเบียบแบบแผน ก็อาจส่งผลให้การพัฒนาประชาธิปไตยต้องหยุดชะงักลง แต่อย่างไรก็ตาม ปัจจัยเรื่องการควบคุมทหารโดยพลเรือนก็ไม่ต่างอะไรกับการเลือกตั้ง เหตุเพราะแม้ว่าประเทศหนึ่งจะมีการควบคุมทหารโดยพลเรือน แต่ก็ไม่ได้หมายความว่าประเทศนั้นจะมีระบอบประชาธิปไตยอย่างแท้จริง และในทางกลับกัน ระบอบประชาธิปไตยก็ไม่สามารถเริ่มต้นได้เลย ถ้าหากปราศจากการควบคุมทหารโดยพลเรือน ดังนั้น หลักการที่ให้พลเรือนเป็นใหญ่ เพื่อที่พลเรือนจะสามารถช่วงชิงพลังอำนาจทางทหารสำหรับประโยชน์ด้านความมั่นคงของรัฐ อย่างมีอภิปรัชญาถึงการปกป้องไม่ให้ทหารใช้อำนาจในทางที่ผิด (เอกนาล วิชนิ, 2568 : 46)

ผลกระทบด้านสังคมและความมั่นคงมนุษย์

สื่อรายงานว่าเหตุการณ์ปะทะ ในช่วงปลายเดือนกรกฎาคม พ.ศ.2568 ส่งผลให้ประชาชนกว่า 120,000 คนทางกัมพูชา และ 200,000 คนทั้งสองประเทศ ต้องอพยพเพื่อความปลอดภัย การอพยพดังกล่าวทำให้ครอบครัวจำนวนมากต้องพลัดถิ่น สูญเสียที่อยู่อาศัยและรายได้ประจำวัน อีกทั้งยังสร้างภาระต่อระบบสาธารณสุขและการช่วยเหลือด้านมนุษยธรรมของทั้งสองประเทศอย่างมหาศาล วุฒิสภาไทย ระบุเพิ่มเติมว่ามีผู้เสียชีวิต 16 ราย บาดเจ็บ 38 ราย และประชาชนกลุ่มเปราะบางกว่า 39,760 คน ซึ่งรวมถึงผู้สูงอายุ ผู้พิการ และครอบครัวรายได้น้อย ได้รับผลกระทบโดยตรงจากสถานการณ์ดังกล่าว สาเหตุการนี้ไม่เพียงแต่สร้างความ สูญเสียด้านชีวิตและสุขภาพจิต แต่ยังทำให้เด็กและเยาวชนจำนวนมากขาดโอกาสทางการศึกษา และส่งผลต่อการดำรงชีวิตประจำวันของครอบครัวชายแดนในระยะยาว (สุคนธ์ทิพย์ ทวีจันทร์ และคณะ, 2568 : 343)

เครือข่ายอำนาจและความสัมพันธ์นอกระบบ

แนวคิดที่นักวิชาการไทยใช้มากคือ อำนาจนอกระบบ และเครือข่ายอำนาจ (เกษียร เตชะพีระ และธเนศ วงศ์ยานนาวา, 2556 : 20-40) เห็นว่ากองทัพเชื่อมโยงกับระบบราชการ กลไกตุลาการ สถาบันอำนาจเดิม ทำให้รัฐบาลพลเรือนถูกจำกัดบทบาท

ความมั่นคงนำประชาธิปไตย

สุรชาติ บำรุงสุข (2560 : 10-28) เสนอว่า การเมืองไทยอยู่ภายใต้รัฐ ความมั่นคง (Security State) ซึ่งมีลักษณะความมั่นคงมาก่อนประชาธิปไตย กองทัพอ้างภัยคุกคามเพื่อขยายอำนาจ สิทธิเสรีภาพถูกจำกัดอย่างต่อเนื่อง แนวคิดนี้สอดคล้องกับการทำให้การเมืองเป็นเรื่องความมั่นคง (Securitization)

ความชอบธรรมของรัฐ

ความชอบธรรมทางการเมืองมิได้มาจากการใช้กำลังเพียงอย่างเดียว แต่ต้องอาศัยความยินยอมของประชาชน การใช้อำนาจพิเศษในภาวะสงครามจึงมีความเสี่ยงต่อวิกฤตความชอบธรรมในระยะยาว (Habermas, 1976) ความชอบธรรมของรัฐไทยมิได้ตั้งอยู่บนฐานเดียว แต่เป็นความชอบธรรมแบบผสมระหว่าง

- กฎหมายและรัฐธรรมนูญ
- การเลือกตั้ง
- ศีลธรรมและอุดมการณ์
- ความมั่นคงและระเบียบ (ธเนศ วงศ์ยานนาวา, 2556 : 65-85)

ความชอบธรรมเชิงศีลธรรมและอำนาจจารีต

นักวิชาการไทยจำนวนมากอธิบายว่า รัฐไทยมีฐานความชอบธรรมสำคัญจาก

- อุดมการณ์ราชาชาตินิยม
- คุณธรรม ความดี ความสงบเรียบร้อย

ธงชัย วินิจจะกุล (2551) ชี้ว่าความเป็นชาติไทยถูกสร้างผ่านประวัติศาสตร์ อัตลักษณ์ และศีลธรรมมากกว่าการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน

ความชอบธรรมจากความมั่นคง

สุรชาติ บำรุงสุข (2560 : 10-28) เสนอว่า รัฐไทยพัฒนาสู่รัฐ ความมั่นคง ซึ่งอ้างความชอบธรรมจาก

- การปกป้องชาติ
- การรักษาความสงบ
- การต่อต้านภัยคุกคาม

ผลคือความมั่นคงถูกใช้แทนความชอบธรรมเชิงประชาธิปไตย

ความชอบธรรมเชิงประชาธิปไตยและข้อจำกัด

แม้การเลือกตั้งจะเป็นกลไกสำคัญแต่นักวิชาการไทยเห็นว่า ความชอบธรรมเชิงประชาธิปไตยของรัฐไทย

- ไม่มั่นคง
- ถูกแทรกแซงโดยอำนาจนอกระบบ
- ถูกลดทอนด้วยรัฐประหารและองค์กรอิสระ

สมชาย ปรีชาศิลปกุล (2561 : 15) ระบุว่า รัฐไทยดำรงอยู่ภายใต้นิติรัฐอำพรางที่กฎหมายถูกใช้สร้างความชอบธรรมให้กับอำนาจที่ไม่เป็นประชาธิปไตย

วิกฤตความชอบธรรมของรัฐไทยร่วมสมัย

นักวิชาการไทยเห็นตรงกันว่า รัฐไทยเผชิญวิกฤตความชอบธรรมเรื้อรัง (เกษียร เตชะพีระ และธนศ วงศ์ยานนาวา, 2557 : 20-40) ซึ่งว่า

- ความชอบธรรมจากการเลือกตั้งถูกทำให้ด้อยค่า
- ความชอบธรรมจากศีลธรรมและความมั่นคงถูกยกสูง

ขณะที่ ธนศ วงศ์ยานนาวา (2556) มองว่า รัฐไทยพึ่งพาความรุนแรงเชิงโครงสร้างเพื่อรักษาความชอบธรรม มากกว่าความยินยอมของประชาชน

ความชอบธรรมของรัฐไทยในภาวะความขัดแย้งและสงคราม

ในบริบทความขัดแย้งระหว่างประเทศหรือความมั่นคงรัฐไทยมักใช้วาทกรรมชาติ-ความมั่นคง-ศัตรู เพื่อระดมการยอมรับจากประชาชน (สุรชาติ บำรุงสุข, 2559 : 12-30) ระบุว่า การเมืองภายใต้ภาวะสงครามทำให้ความมั่นคงกลายเป็นแหล่งความชอบธรรมหลักแทนที่ความยินยอมจากประชาชน

ชาตินิยม

ชาตินิยมเป็นอุดมการณ์ที่เชื่อมโยงดินแดน อัตลักษณ์ และอำนาจรัฐเข้าด้วยกัน และมักถูกใช้เพื่อสร้างเอกภาพในยามวิกฤต แต่ก็สามารถจำกัดพื้นที่การวิพากษ์รัฐได้ (Anderson, 2006)

ภูมิหลังความขัดแย้งไทย-กัมพูชา

ข้อพิพาทชายแดนไทย-กัมพูชามีรากฐานจากการกำหนดพรมแดนในยุคลอาณานิคม และการรับเอาแนวคิดรัฐชาติสมัยใหม่มาใช้ในภูมิภาค กรณีปราสาทพระวิหารสะท้อนให้เห็นว่า พรมแดนถูกทำให้เป็นสัญลักษณ์ทางการเมืองและอารมณ์ชาตินิยม มากกว่าจะเป็นเพียงเส้นแบ่งทางกฎหมาย (ธงชัย วินิจจะกุล, 2537 : 15-20)

แนวทางการแก้ไขปัญหาการใช้พื้นที่อ้างสิทธิตามแนวชายแดนไทย-กัมพูชา

จะเห็นได้ว่าจากการที่เราได้ศึกษาวิธีการแก้ไขปัญหาเรื่องพรมแดนการปักปันเขตแดนของทางประเทศทั้งประเทศสหรัฐอเมริกาประเทศแคนาดา รวมทั้งประเทศกลุ่มลาตินอเมริกาหลายประเทศ จะเห็นว่าบางปัญหาก็สามารถแก้ไขปัญหาก็ได้ แต่บางปัญหาก็เพิ่มความรุนแรงจนนำไปสู่ความขัดแย้งจนต้องใช้กำลังทางทหาร ทำให้เกิดความเสียหายต่อทั้งสองประเทศทั้งทางด้านการเมือง การทหาร เศรษฐกิจ และสังคม รวมไปถึงความเสียหายที่ส่งผลกระทบต่อประเทศข้างเคียงทั้งปัญหาผู้หลบหนีเข้าเมือง ปัญหาผู้อพยพและปัญหาอื่น ๆ อีกนานับประการ ดังนั้นระหว่างประเทศคู่ขัดแย้งกันในเรื่องปัญหาการใช้พื้นที่อ้างสิทธิตามแนวชายแดน ควรต้องมีการเร่งแก้ไขอย่างรวดเร็ว เพราะปัญหาหลักขณะนี้ไม่ใช่ปัญหาเพียงเล็กน้อยเหมือนเรื่องพิพาทกับเพื่อนบ้าน ที่จะย้ายบ้านหนีออกจากกันได้ แต่ปัญหาดังกล่าวเป็นระหว่างประเทศต่อประเทศ ซึ่งไม่สามารถที่จะย้ายแผ่นดินที่ติดต่อกันออกจากกันเหมือนย้ายบ้านได้ ซึ่งเราจึงควรกลับมามองปัญหาที่เกิดขึ้นในปัจจุบันในปัญหาการใช้พื้นที่อ้างสิทธิตามแนวชายแดนไทย-กัมพูชา มีแนวทางที่เหมาะสมซึ่งตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ทั้งสองประเทศก็ได้มีการแก้ปัญหาดังกล่าวอย่างต่อเนื่อง มีทั้งที่ตกลงกันได้และตกลงกันไม่ได้ โดยส่วนใหญ่จะเป็นปัญหาที่สำคัญ คือ หลักเขตแดนสูญหาย การยึดถือแผนที่คนละฉบับ การใช้จุดอ้างที่แตกต่างกันจากปัญหาที่เกิดขึ้นมา แนวทางแก้ไขปัญหา 1. รัฐบาลควรกำหนดยุทธศาสตร์และวางนโยบายการปักปันเขตแดนให้เป็น วาระแห่งชาติจะเห็นได้ว่าการแก้ไขปัญหาคือพื้นที่อ้างสิทธิตามแนวชายแดนไทย ถึงแม้จะมี การแต่งตั้งคณะกรรมการปักปันเขตแดนขึ้นเพื่อแก้ไขปัญหาก็ตาม แต่ยังไม่มีความก้าวหน้าเท่าที่ควร ดังนั้น จึงควรมีการจัดตั้งหน่วยงานเฉพาะขึ้นในการแก้ไขปัญหาดังกล่าว รวมทั้งออกกฎหมายมารองรับอำนาจในการปฏิบัติหน้าที่สามารถบูรณาการหน่วยงานราชการ และเอกชน เพื่อแก้ไขปัญหาดังกล่าวได้อย่างมีประสิทธิภาพ และถูกต้อง ทำให้ประเทศชาติได้รับประโยชน์สูงสุด 2. การกำหนดยุทธศาสตร์ให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาดังกล่าว ในปัจจุบันสังคมโลกได้มีการพัฒนาขึ้นอย่างรวดเร็วทั้งทางด้านวัตถุ ความเจริญทางด้าน เทคโนโลยี และการมีส่วนร่วมทางสังคมของประชาชนกับภาครัฐ ดังนั้น ปัญหาที่เกิดขึ้นจึง เป็นเรื่องที่สำคัญที่ประชาชนควรมีส่วนร่วมและร่วมกันตัดสินใจ รวมทั้งร่วมกันขับเคลื่อนการแก้ไขปัญหาก็ได้ (ปวิติ เพื่องประภัสสร, 2563 : 20-21)

ชาตินิยมและความแตกแยกทางการเมือง

การปลุกเร้าชาตินิยมช่วยสร้างเอกภาพในระยะสั้น แต่ในระยะยาวกลับทำให้ผู้เห็นต่างถูกมองว่าเป็นภัยต่อชาติ ส่งผลให้การเมืองภายในมีลักษณะแบ่งขั้วรุนแรง (พวงทอง ภาวิครพันธุ์, 2556 : 45-60)

ผลกระทบต่อประชาธิปไตยและความชอบธรรม

แม้การเมืองแบบความมั่นคงจะช่วยเสริมเสถียรภาพในระยะสั้น แต่การใช้อำนาจพิเศษและการลดบทบาทสถาบันประชาธิปไตยกลับบ่อนทำลายความเชื่อมั่นของประชาชนต่อรัฐในระยะยาว และทำให้ประชาธิปไตยไทยอยู่ในภาวะเปราะบาง (Chambers, 2014) ความขัดแย้งชายแดนไทย-กัมพูชาในปี 2025 เป็นการปะทุจากเหตุเฉพาะจุดที่ขยายตัวเป็นการปะทะหลายพื้นที่ ส่งผลกระทบอย่างรุนแรงต่อพลเรือน เศรษฐกิจ และความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ ขณะเดียวกันก็ซ้อนทับกับบริบทการเมืองภายในไทยที่เปราะบางจากการยุบสภาและการเตรียมเลือกตั้ง ทำให้ความขัดแย้งถูกทำให้เป็นประเด็นความมั่นคง (Securitization) และถูกใช้เป็นทรัพยากรทางการเมืองผ่านวาทกรรมชาตินิยมและการปกป้องอธิปไตย ซึ่งเสริมความชอบธรรมและบทบาททางการเมืองของกองทัพในฐานะผู้พิทักษ์ชาติ แต่กลับลดทอนการตรวจสอบของสถาบันประชาธิปไตย ความสัมพันธ์พลเรือน-ทหารจึงยังไม่สมดุล ภายใต้โครงสร้างรัฐชาติที่สืบทอดจากยุคอาณานิคมและข้อพิพาทเชิงสัญลักษณ์อย่างกรณีปราสาทพระวิหาร ขณะที่บทบาทอาเซียนมีข้อจำกัดจากหลักไม่แทรกแซง ส่งผลให้รัฐไทยพึ่งพาความมั่นคงและอำนาจพิเศษเป็นฐานความชอบธรรมมากกว่าความยินยอมของประชาชน นำไปสู่วิกฤตความชอบธรรมและความเปราะบางของประชาธิปไตยไทยในระยะยาว

บทสรุป

วิเคราะห์พลวัตของวิกฤตการณ์ทางการเมืองที่เกิดขึ้นภายใต้บริบทของความขัดแย้งบริเวณชายแดนไทย-กัมพูชาในปี พ.ศ.2568 โดยชี้ให้เห็นถึงความสัมพันธ์เชิงซ้อนระหว่างปัจจัยด้านความมั่นคงระหว่างประเทศ การเมืองภายในประเทศ และแรงกดดันจากประชาคมระหว่างประเทศภายหลังการปะทุของความตึงเครียดทางทหาร เหตุการณ์ดังกล่าวได้ส่งผลให้โครงสร้างอำนาจทางการเมืองภายในของทั้งสองประเทศเกิดความเปลี่ยนแปลงอย่างมีนัยสำคัญ รัฐบาลต้องเผชิญกับแรงกดดันจากหลายภาคส่วน ทั้งในมิติของการรักษาอธิปไตยแห่งรัฐ การบริหารจัดการความคิดเห็นสาธารณะ และการดำรงความสัมพันธ์ทางการทูตกับประเทศเพื่อนบ้านและองค์กรระหว่างประเทศในเชิงวิเคราะห์ ชี้ให้เห็นว่า ความขัดแย้งดังกล่าวมิได้จำกัดอยู่เพียงมิติทางการเมือง หากแต่ขยายตัวไปสู่วิกฤตการณ์ทางการเมืองเชิงโครงสร้าง ซึ่งสะท้อนถึงข้อจำกัดของกลไกรัฐในการจัดการความขัดแย้งและการสื่อสารเชิงนโยบาย นอกจากนี้ ยังพบว่า การใช้วาทกรรมชาตินิยมมีบทบาทสำคัญในการ การสนับสนุนจากประชาชน แต่ในขณะเดียวกันก็เพิ่มความเสี่ยงต่อการยกระดับความขัดแย้งแนวทางการคลี่คลายวิกฤตจำเป็นต้องอาศัยกลไกความร่วมมือระหว่างประเทศ การเจรจาทางการทูต และการเสริมสร้างเสถียรภาพทางการเมืองภายในควบคู่กัน เพื่อป้องกันการลุกลามของความขัดแย้งและส่งเสริมสันติภาพในระยะยาว

เอกสารอ้างอิง

- เกียรติเฉลิม รักษาม. (2568). พลวัตทางการเมืองกับข้อพิพาทไทย-กัมพูชา : การวิเคราะห์ผ่านกรอบความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ. วารสารสหศาสตร์การพัฒนาสังคม, 3 (4), 678-688.
- กิตติศักดิ์ สุรสวัสดิ์. (2561). อาเซียนกับการจัดการความขัดแย้งระหว่างประเทศสมาชิก. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- เกษียร เตชะพีระ และธนศ วงศ์ยานนาวา. (2556). อำนาจนำอำนาจจนอกระบบและการเมืองไทยร่วมสมัย. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ฟ้าเดียวกัน.
- _____. (2557). รัฐไทยกับอำนาจจนอกระบบ. ในรัฐไทยในศตวรรษที่ 21. กรุงเทพฯ : ฟ้าเดียวกัน.
- ธงชัย วินิจจะกูล. (2537). แผนที่และการสร้างรัฐชาติสยาม (Siam Mapped). กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ฟ้าเดียวกัน.
- ธนศ วงศ์ยานนาวา. (2556). รัฐไทยกับความรุนแรง. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ฟ้าเดียวกัน.
- _____. (2556). รัฐไทยในระเบียบโลกใหม่ : อำนาจ อุดมการณ์ และการเมือง. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ฟ้าเดียวกัน.

- ปฏิวดี เพื่องประภัสสร. (2563). **แนวทางแก้ไขปัญหาการใช้พื้นที่อ้างสิทธิ์ เขตแดนไทย-กัมพูชา ในเขตรับผิดชอบของกองกำลังบูรพา (เอกสารวิจัย)**. กรุงเทพฯ : วิทยาลัยการทัพบก.
- พวงทอง ภวัครพันธุ์. (2556). **การเมืองเรื่องปราสาทพระวิหาร : ข้อพิพาท ความรู้ และอำนาจ** (เป็นหนังสือวิชาการที่สำคัญเกี่ยวกับประวัติศาสตร์และการเมืองกรณีเขาพระวิหาร). กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ฟ้าเดียวกัน.
- สมชาย ปรีชาศิลปกุล. (2561). **นิติรัฐอำพราง**. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ : ฟ้าเดียวกัน.
- สมชาย ภคภาสน์วิวัฒน์. (2562). ยุทธศาสตร์ความมั่นคงกับการเมืองไทยในยุคเปลี่ยนผ่านใน **หนังสือความมั่นคงร่วมสมัย**. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุนทรทิพย์ ทวีจันทร์ และคณะ. (2568). ความขัดแย้งและผลกระทบระหว่างไทย-กัมพูชา : แนวทางการบริหารเชิงพุทธเพื่อสันติภาพ. **วารสารพุทธนวัตกรรมการจัดการ**, 8 (5), 337-349.
- สุรชาติ บำรุงสุข. (2559). **รัฐประหารกับการเมืองไทย**. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์มติชน
- สุรชาติ บำรุงสุข. (2560). **รัฐ ความมั่นคงกับการเมืองไทย**. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ฟ้าเดียวกัน.
- เอกนาถ วิชนี. (2568). **กลไกทางการเมืองของทหารไทยหลังการรัฐประหาร 2549 และ 2557**. วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- Anderson, B. (2006). **Imagined Communities**. Rev.ed. London : Verso.
- AP News. (2025). **Thailand launches airstrikes on Cambodia as border clashes leave at least 14 dead**. [Online]. Available : <https://apnews.com/article/5b1e15987fb0213226891e47-250c51>. [2025, September 12].
- Buzan, B., et al. (1998). **Security : A New Framework for Analysis**. Lynne Rienner Publishers.
- Chambers, R. (2014). **Into the Unknown : Explorations in Development Practice**. Practical Action Publishing.
- Habermas, J. (1976). **Legitimation Crisis**. London : Heinemann.
- Reuters. (2025). **Thailand closes border crossings with Cambodia as dispute deepens**. [Online]. Available : <https://www.reuters.com/world/asia-pacific/thailand-closes-border-crossings-with-cambodia-dispute-deepens-2025-06-24/>. [2025, September 12].